

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ VIII

Μεθοδολογία και Ερμηνεία της Ιστορίας

Διδακτική Ομάδα:

Ε. Τάτλα (υπεύθυνη μαθήματος)
Μ. Αναστασάκης, Α. Ψιλόπουλος,
Ν. Κουρνιατής, Κ. Μπούρας

Εαρινό Εξάμηνο 2025

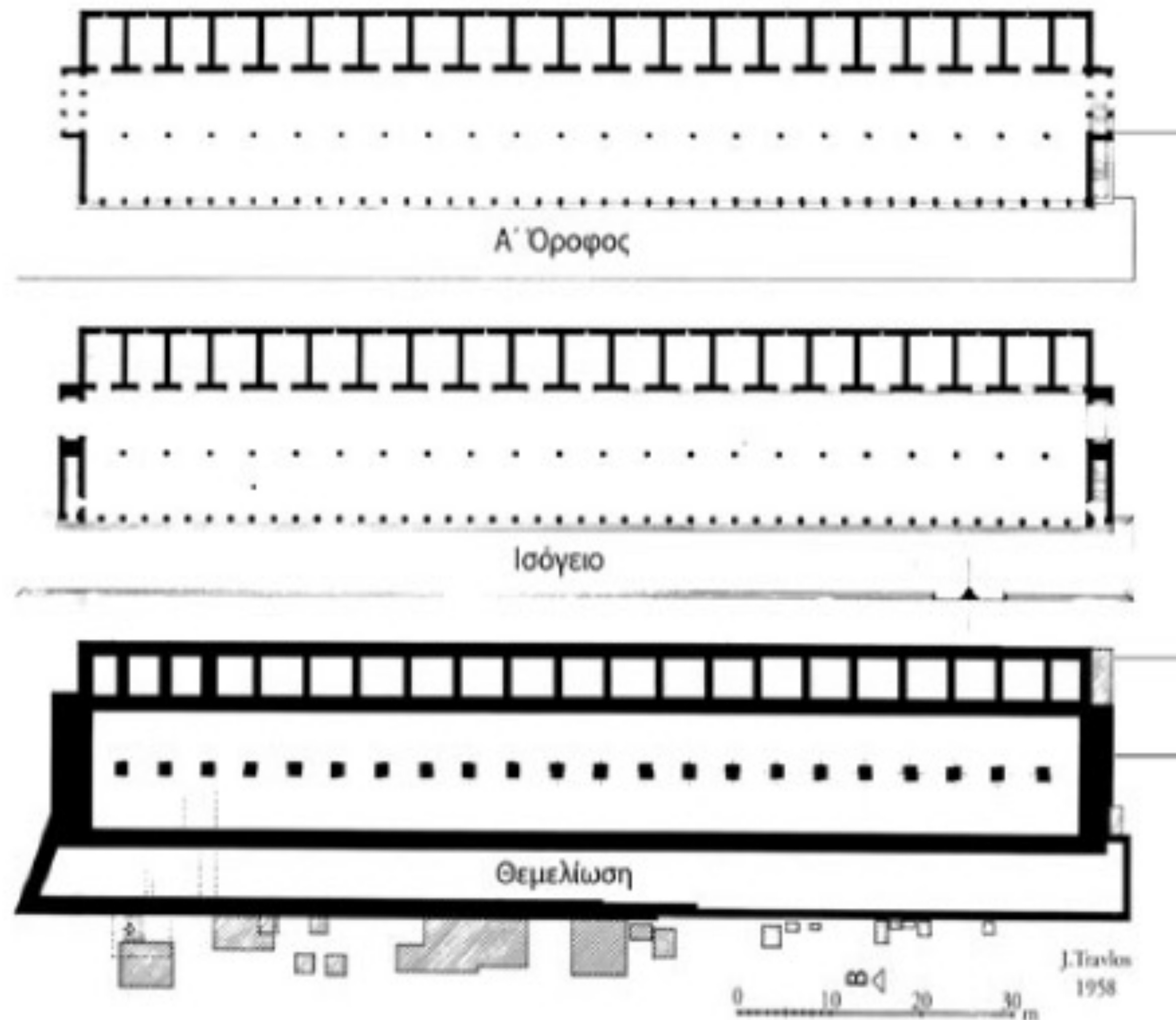
ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΟΙ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΤΟΕΣ

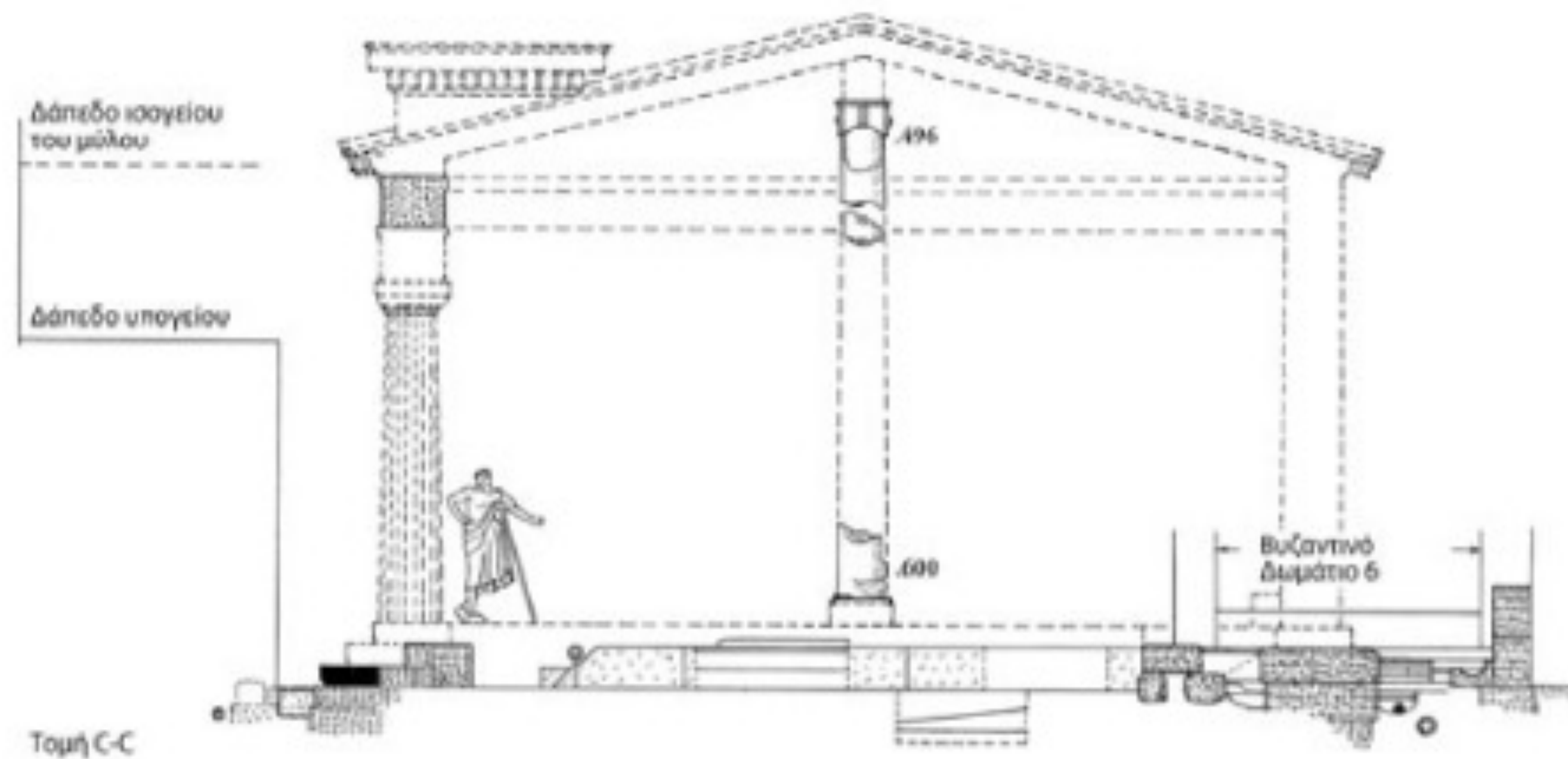
Η στοά ως τύπος κτιρίου προέρχεται από την Αθήνα της Κλασικής Περιόδου. Στην απλή της μορφή ήταν ένα στεγασμένο ορθογώνιο κτίσμα, στο οποίο, η μία μεγάλη πλευρά έφερε σειρές από κιονοστοιχίες, ενώ, οι άλλες τρεις ήταν κλεισμένες με τοίχο. Όταν το απαιτούσε η χρήση, η μορφή της στοάς μπορεί να έπαιρνε το σχήμα Π.

Η Αγορά περιλάμβανε μια σειρά τέτοιων κτιρίων - στοών για εμπορικές και πολιτιστικές χρήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στοά του Αττάλου (159 - 138 π.Χ.). Η στοά ήταν εμπορικό κέντρο της Αγοράς. Στέγαζε καταστήματα τα οποία εκμισθώνονταν από την πόλη σε ιδιώτες. Παράλληλα, αποτελούσε άτυπο τόπο συναθροίσεων προφυλαγμένο από τις καιρικές συνθήκες. Μια άλλη μεγάλη στοά στην βόρεια πλευρά της Αγοράς, η Ποικίλη Στοά (δηλ. ζωγραφισμένη), κατασκευασμένη περίπου το 470 - 460 π.Χ. φιλοξενούσε πίνακες ζωγραφικής των πιο φημισμένων καλλιτεχνών της εποχής.

Camp, J. M. II. Η Αγορά της Αρχαίας Αθήνας. Σύντομος Οδηγός. Αθήνα: Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών. σ. 32
Gawlinski, Laura. (2014). Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας. Οδηγός του Μουσείου. Αθήνα: Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα. σ. 14

Στοά του Αττάλου , Αρχαία Αγορά Αθήνας (Μετρό Θησείο)

Στοά του Αττάλου , Αρχαία Αγορά Αθήνας (Μετρό Θησείο)

Οι στοές ήταν σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται ένα περιβάλλον κοινωνικότητας και συνύπαρξης μεταξύ των πολιτών. Η κατασκευή τους ήταν τέτοια ώστε να φιλοξενεί μεγάλο αριθμό επισκεπτών που να μπορεί να παραμένει μέσα στην στοά όχι απλώς να ψωνίζει και να φεύγει. Οι διπλές σειρές από κιονοστοιχίες που συναντούμε στους δύο ορόφους της Στοάς του Αττάλου, δημιουργούσαν σκιάσεις για να κάθονται οι πολίτες. Από την αρχαιότητα η στοά συνδέεται με την δημόσια ζωή.

Οι στοές με την μορφή που τις γνωρίζουμε σήμερα μέσα στην πόλη ξεκίνησαν να εμφανίζονται από τα τέλη του 18ου αιώνα και συνεχίζουν να ανεγείρονται μέχρι σήμερα, για περισσότερο από ενάμιση αιώνα. Ήταν οι πρώτοι εμπορικοί χώροι που εισήγαγαν την έννοια της μαζικής κατανάλωσης για την ευρωπαϊκή αστική και αργότερα μεσοαστική τάξη. Μέχρι και τις αρχές του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου είχαν δημιουργηθεί ήδη 300 στοές σε όλο τον κόσμο. Το Παρίσι ήταν ο πρώτος τόπος άνθησης τους (*galleries*). Κατασκευάστηκαν με την επιστροφή του Ναπολέοντα από την εκστρατεία του στην Αίγυπτο. Η πρώτη, *Galerie de Bois* κατασκευάστηκε στη γειτονία του *Palais Royal* το 1788. Αργότερα, έκαναν την εμφάνισή τους στο Λονδίνο (*arcades*), και την Ιταλία, με πρώτη την *Galleria Vittorio Emanuele II* (κτισμένη το 1877) στο Μιλάνο και αργότερα την *Galleria Umberto I* (κτισμένη το 1891) στην Νάπολη, την μεγαλύτερη στοά της εποχής της.

Coleman, P. (2007). Shopping Environments: Evolution, planning and design. Routledge.

**Passage Jouffroy, 10
boulevard Montmartre, 9th,
metro Richelieu-Drouot**

Οι αθηναϊκές στοές αποτελούν παράγωγα της μεταβατικής αστικής περιόδου της Αθήνας. Η άνθισή τους ξεκίνησε από τον 19ο αιώνα, επηρεασμένες από στοές στο Παρίσι, τη Νάπολη, το Λονδίνο και το Μιλάνο.

Οι δύο πρώτες αθηναϊκές στοές ήταν η Στοά «Κόνιαρη - Μελά» κτισμένη στα 1883 και η Στοά Πύρρου, κτισμένη το 1884 ακριβώς δίπλα της, και οι δύο έργα του Ernst Ziller. Σταδιακά δημιουργήθηκαν οι υπόλοιπες, κάποιες σε παρόμοια κλίμακα και άλλες μεγαλύτερων διαστάσεων που καταλάμβαναν ολόκληρα οικοδομικά τετράγωνα (Π.χ. Στοά Αρσακείου).

Μηλιαράκης, Α. Αι προ πεντηκονταετίας μεγάλοι των Αθηνών οικίαί. Εστία 470/1885

Πάνω: Στοά «Κόνιαρη – Μελά», Ερμού 54 (1883)
Σήμερα έχει μετασκευαστεί σε χρήση καταστήματος ένδυσης λιανικής πώλησης H&M.

Δεξιά: Στοά Πύρρου, Ερμού 56 (1884-5)
Ανακαινίστηκε στα τέλη του 1990

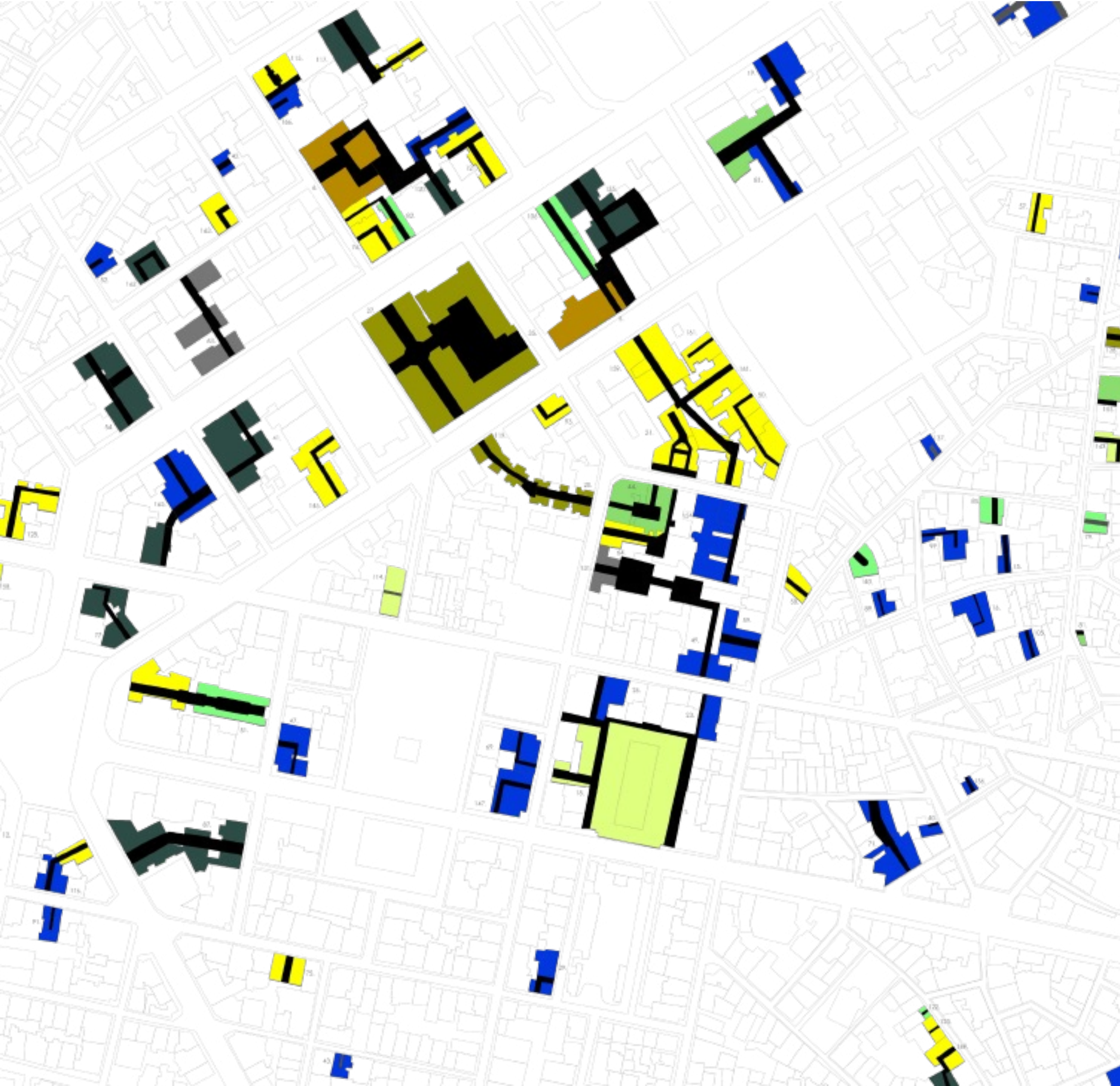

Παρ' όλα αυτά, οι αθηναϊκές στοές έχουν πολύ διαφορετική αρχιτεκτονική πορεία και ύφος από τις στοές στο Παρίσι. Στην περίπτωση της Αθήνας, έχουμε μια τεράστια ποικιλία ως προς την μορφολογία τους, η οποία σχετίζεται με την χρονολογία τους, το εμπόριο που συγκέντρωναν και τη συνοικία στην οποία βρίσκονταν. Η μορφή τους σχετίζεται επίσης και με την θέση τους μέσα στο εμπορικό τρίγωνο. Για παράδειγμα, στα κομμάτια του παλιού οθωμανικού ιστού, όπως στα στενά πάνω από την οδό Αθηνάς, στην Θησέως 19, την Περικλέους κ.ά., επειδή ακριβώς υπάρχει διαφοροποίηση στον τρόπο ρυμοτομίας, συναντάμε στοές σε πολύ μικρές κλίμακες και πολύ κοντά μεταξύ τους (βλ. στοές Μουτσοπούλου, Καΐρη, Πετροπούλου, Ξ. Ψαρά, Τοσίτσα, Θησέως 21, κ.ά.). Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε να κάνουμε με στοές του μικρεμπορίου.

Γιαννούλη, Γ. & Μπαγιέρη Κ. «Αθηναϊκές στοές: Μια ανάλυση για τις στοές του εμπορικού τριγώνου και της ευρύτερης περιοχής του Κέντρου» 3ο Workshop 2018 αρχιτεκτονικής του Τμήματος Αττικής του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ «Διαδρομές της αρχιτεκτονικής από τις απαρχές του Μοντερνισμού έως σήμερα στην Αττική» (19 Μαρτίου – 8 Νοεμβρίου 2018).. Υπεύθυνοι ομάδας έρευνας πεδίου: Αντωνία Πάνου, Βάσω Ρούσση.
<https://attikipedia.sadas-pea.gr/αθηναϊκες-στοες-για-τις-στ/>

Εμπορική Στοά, Πλατεία Κάνιγγος, είσοδοι από οδούς Βερανζέρου, 28^{ης} Οκτωβρίου & Γλάδστωνος
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

- 1900 – 1930
- 1930 – 1940
- 1940 – 1950
- 1950 – 1960
- 1960 – 1970
- 1970 – 1980
- Δεν υπάρχουν στοιχεία

Χάρτης Αθηναϊκών στοών με βάση τη
χρονολογία των κτιρίων

*Γιαννούλη, Γ. & Μπαγιέρη Κ. «Αθηναϊκές στοές: Μια ανάλυση
για τις στοές του εμπορικού τριγώνου και της ευρύτερης
περιοχής του Κέντρου», ο.α.*

- Στοές με ένα (1) κτίριο
- Στοές με δύο (2) ή και παραπάνω κτίρια

Χάρτης Αθηναϊκών στοών με βάση τον αριθμό των κτιρίων που τις περιβάλλουν.

Γιαννούλη, Γ. & Μπαγιέρη Κ. «Αθηναϊκές στοές: Μια ανάλυση για τις στοές του εμπορικού τριγώνου και της ευρύτερης περιοχής του Κέντρου», ο.α.

- Στοές με έξοδο
- Στοές - αδιέξοδα

Χάρτης Αθηναϊκών στοών με βάση την πρόσβαση σε αυτές.

Γιαννούλη, Γ. & Μπαγιέρη Κ. «Αθηναϊκές στοές: Μια ανάλυση για τις στοές του εμπορικού τριγώνου και της ευρύτερης περιοχής του Κέντρου», ο.α.

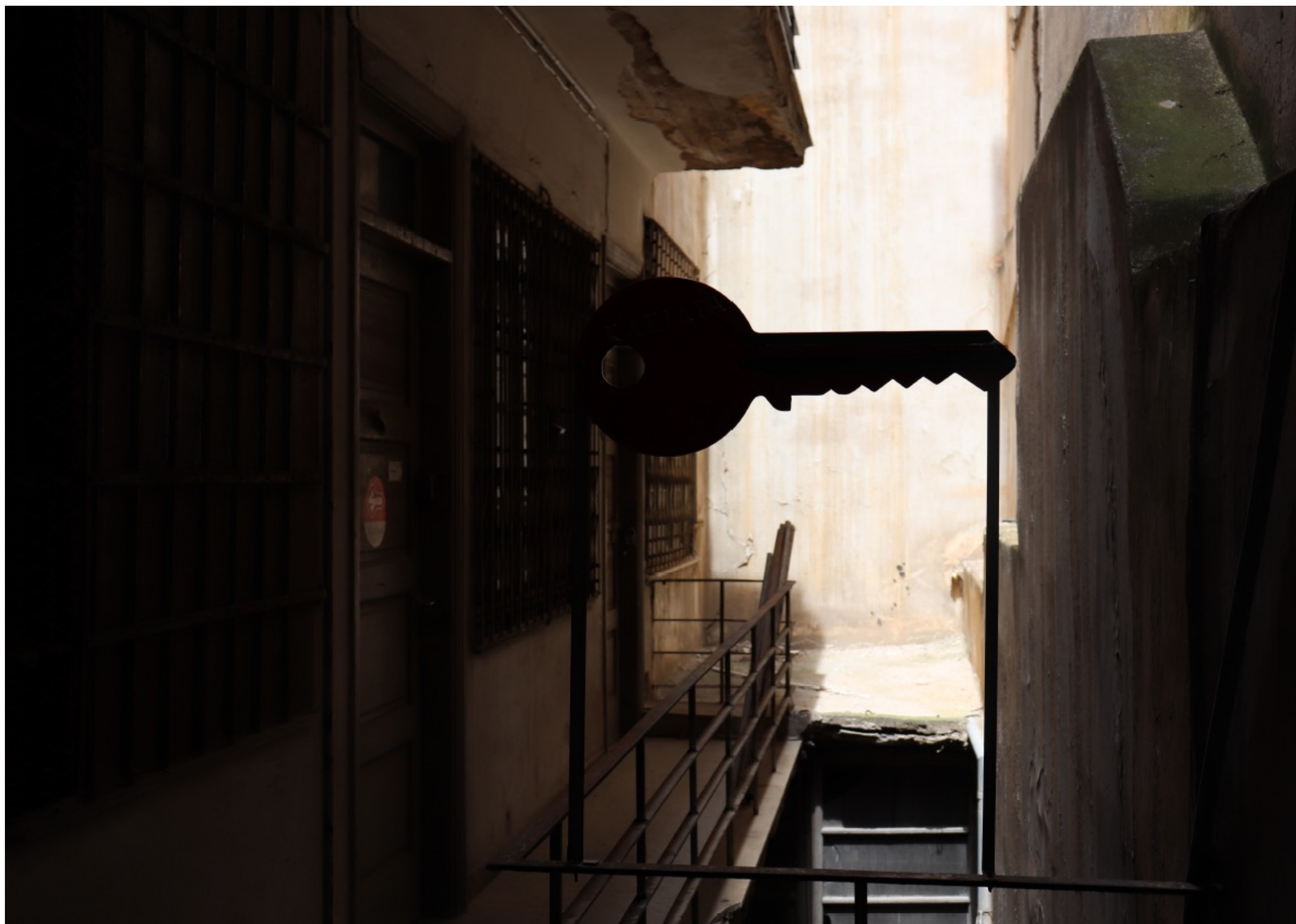
Παρά το γεγονός ότι οι στοές είναι προεκτάσεις δρόμων, δηλαδή του εξωτερικού, χαρακτηρίζονται από μια έντονη εσωτερικότητα. Δεν είναι μονάχα μεταβατικοί χώροι από μια κατάσταση σε μια άλλη. Είναι ο τρόπος που “κόβουν” τα κτίρια που τις καθιστά τόσο αξιοσημείωτες χωρικά. Ο εσωτερικός τους χώρος αποπνέει μια αύρα του βάθους ακόμα και αν πρόκειται για μικροσκοπικές στοές (π.χ. Σανταρόζα). Αν σταθεί ένας περαστικός να τις μελετήσει, θα διαπιστώσει πως έχουν την ικανότητα να μεγαλώνουν. Η φαντασία γεννά εικόνες της ύπαρξης στις στοές. Ο καρτεσιανός χώρος αρχίζει και χάνει το νόημα του. Περνώντας μέσα από αυτές νομίζει κανείς πως ακούει την βουή του κόσμου στα καταστήματα. Είναι ζωντανοί οργανισμοί και έχοντας κερδίσει την ανεξαρτησία τους όντας εγκαταλελειμμένες, προκαλούν ανάμεικτα συναισθήματα.

Γιαννούλη, Γ. «Οι στοές ως μουσεία της πόλης των Αθηνών» Πτυχιακή εργασία.
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (2020) Εισηγητής: Α. Ψιλόπουλος.

**Στοά Αρσακείου, αρχ. Κ. Μαρούδης
οδοί Αρσάκη, Πανεπιστημίου & Σταδίου.
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη**

Στοά Καΐρη, Καΐρη 6
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

Στοά Εμπόρων, Βουλής 4
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

ΣΤΟΑ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Αριστείδου 10 - 12

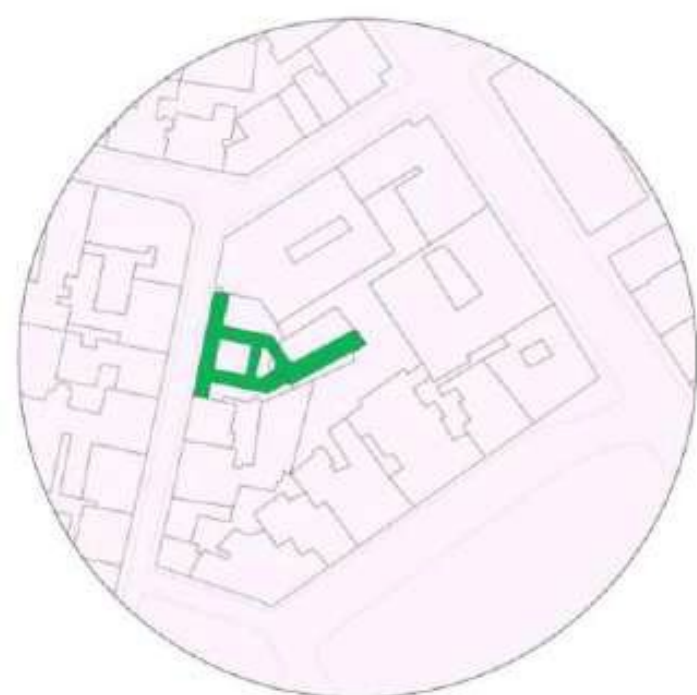
Κατασκευή 1956

Αρχιτέκτονας: Σπυρίδων Βλησμάς.

ΣΤΟΑ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Αριστείδου 10 - 12

- Κτήρια: 2
- Όροφοι: 8
- Αρχιτέκτονας: Σπύρος Βλησμάς
- Έτος Κατασκευής: 1956
- Αριθμός Οικοδομικής Αδείας: 8032/56
- Χρήση: Γραφεία, καταστήματα
- Ιδιοκτησία: Ανώνυμη ασφαλιστική εταιρεία «Ανατολή» (1956)

Πηγή: Βιβλίο Καταχωρίσεων Οικοδομικών Αδειών

Κτίστηκε το 1956 από τον αρχιτέκτονα Σπυρίδωνα Βλησμά. Το όνομα της προέρχεται από την Ανώνυμη Ασφαλιστική εταιρεία “Ανατολή” που ήταν οικοπεδούχος.

Το παράξενο σχήμα της προέκυψε λόγω της ανέγερσής της πάνω σε τμήμα των Θεμιστόκλειων Τειχών. Το μεγαλύτερο τμήμα του τείχους ήταν αρκετά κατεστραμμένο και καλύφθηκε. Βρίσκεται τώρα κάτω από το δάπεδο του υπογείου της στοάς στο κεντρικό κομμάτι που χωρίζει τα καταστήματα αριστερά και δεξιά

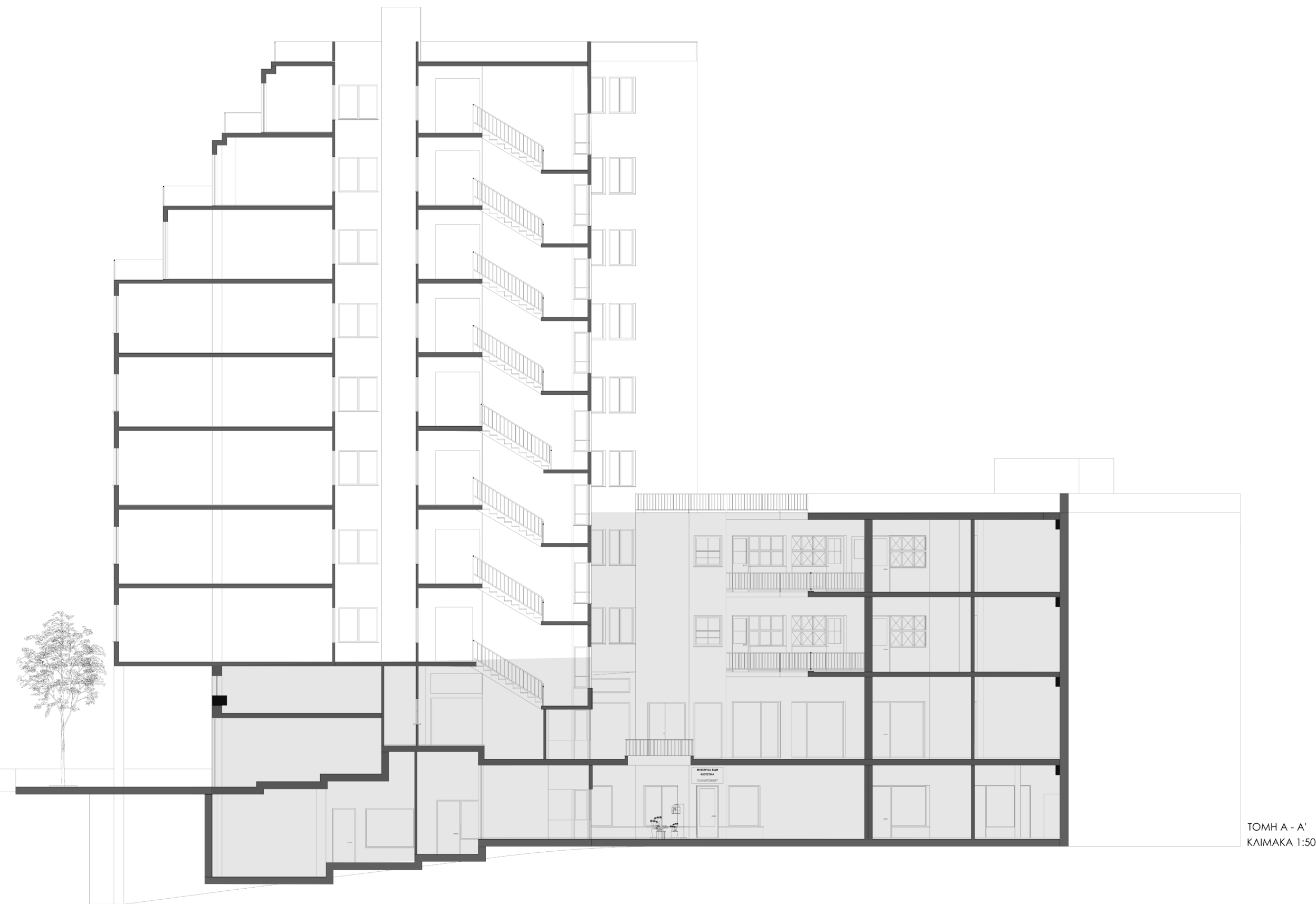
Η Στοά Ανατολής είναι ιδιωτική και περιλαμβάνει γραφεία και κατοικίες στο οκταώροφο τμήμα του συγκροτήματος, ενώ το πίσω διώροφο τμήμα στέγαζε καταστήματα. Η στοά περιλαμβάνει το πίσω τμήμα, το υπόγειο και το ισόγειο. Τα καταστήματα των δύο ορόφων είναι κλειστά. Στο ισόγειο λειτουργούν τα καταστήματα που βλέπουν στο δρόμο και το μεζεδοπωλείο Το Στέκι. Στο υπόγειο εκτός από το τυπογραφείο και τρία μαγαζιά χονδρικής υπάρχει και ένα πολύ παλιό κατάστημα επισκευής γραφομηχανών.

Γιαννούλη, Γ. «Οι στοές ως μουσεία της πόλης των Αθηνών» Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (2020) Εισηγητής: Α. Ψιλόπουλος.

Βατόπουλος Ν., (26 Οκτωβρίου 2014). Η ταρατσα της οδού Αριστείδου. Η Καθημερινή. <http://www.kathimerini.gr/789187/article/politismos/polh/h-taratsa-ths-odoy-aristeidou>

Θεοχαράκη, Α. (2007). Ο αρχαίος αθηναϊκός οχυρωματικός περίβολος: ζητήματα μορφολογίας, τοπογραφίας και διαχείρισης. Ε.Κ.Π.Α. σσ. 514 – 515 <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24494#page/528/mode/2up>

Φωτογραφίες: αριστερά: Ντάκουλα Ε., «Αθηναϊκές Στοές: τα αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά διαμάντια της πόλης». Athens Voice, τ.845 (19/10/2022). Δεξιά: Γ. Γιαννούλη

Το όνομα της προέρχεται από την
Ανώνυμη Ασφαλιστική εταιρεία
“Ανατολή” που ήταν οικοπεδούχος.

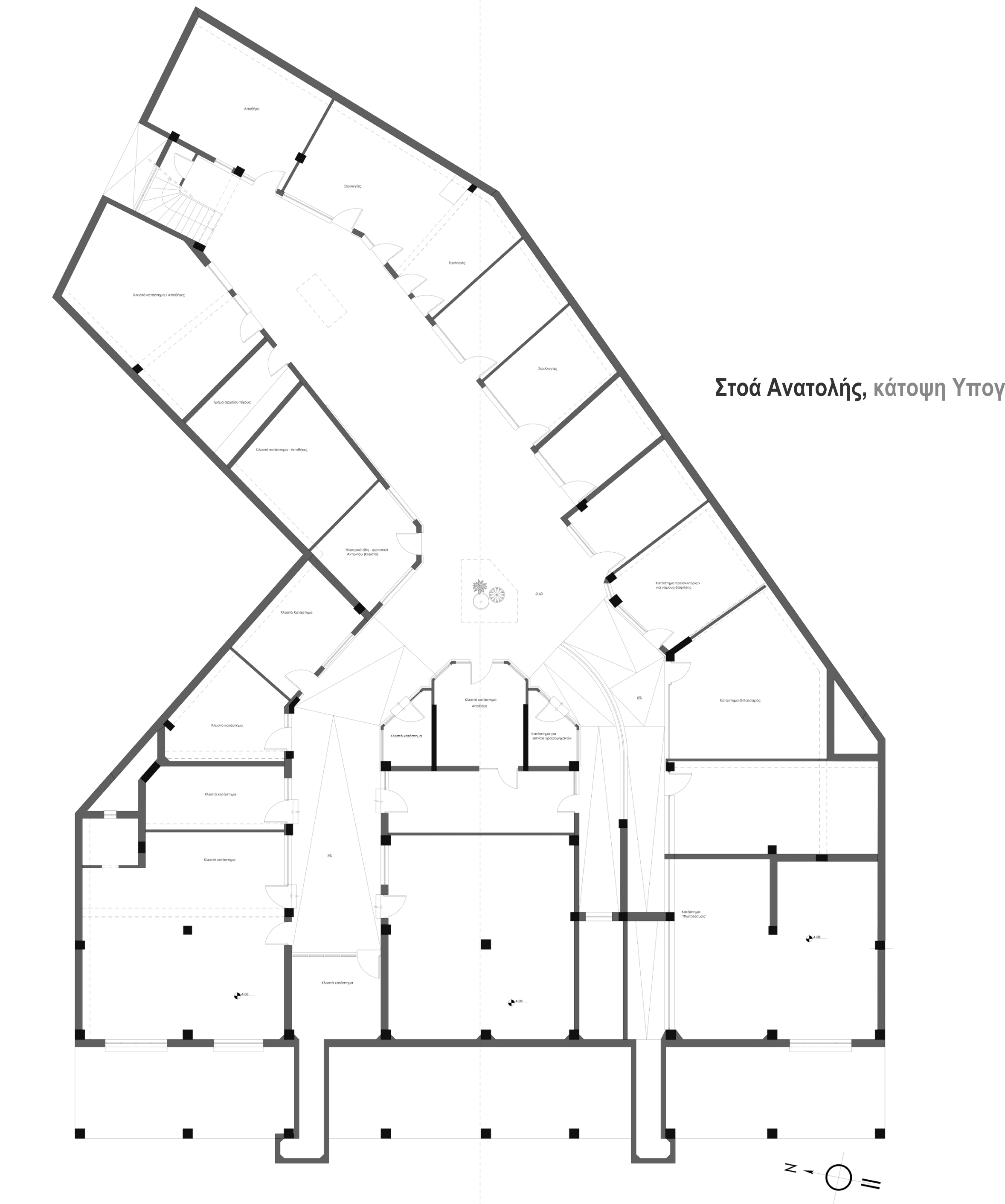
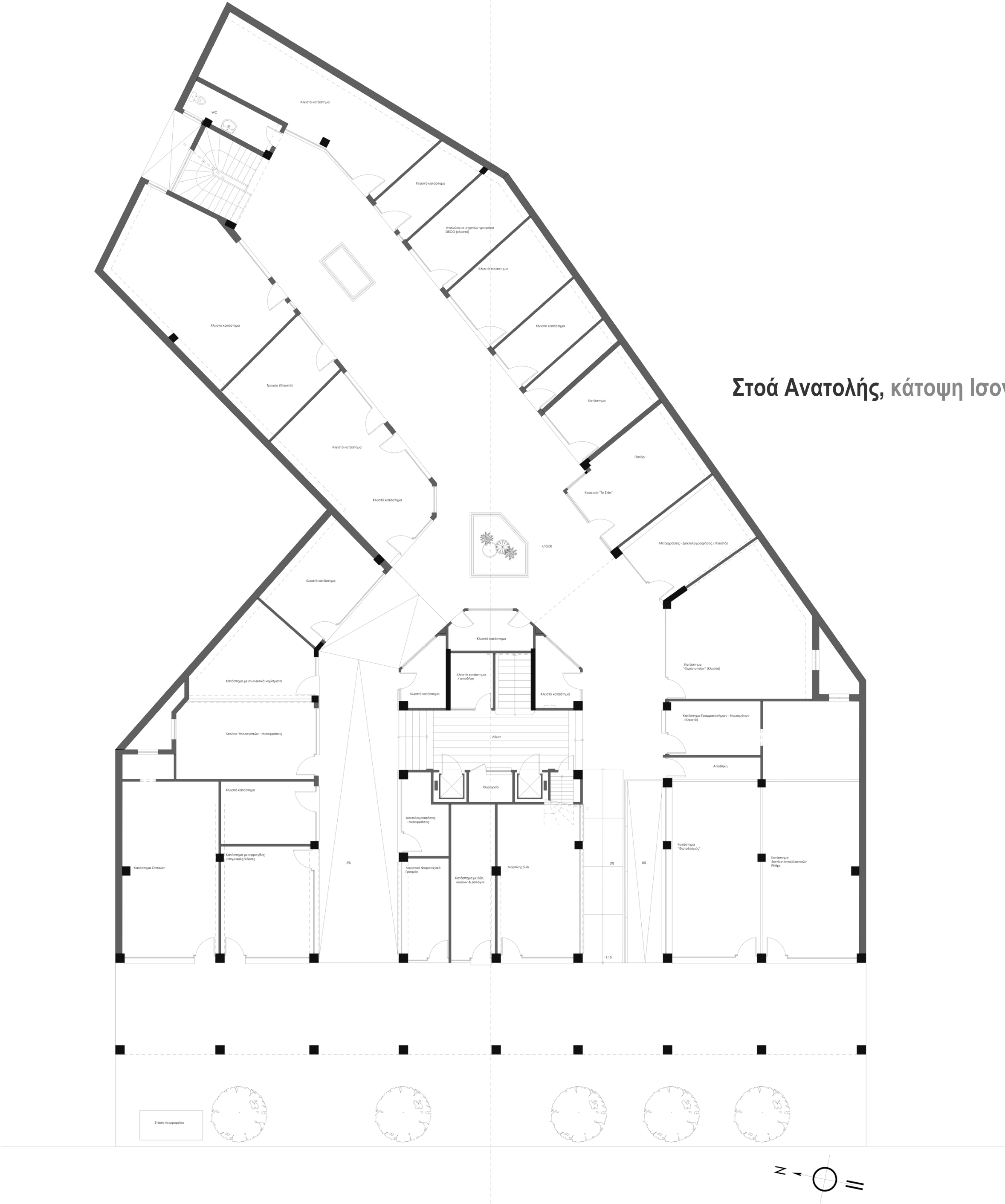
Πρόκειται για μία από τις πιο γραφικές
στοές του κέντρου και θυμίζει αυλή ή
γειτονιά περασμένων δεκαετιών. Έχει
εσωτερικό ακάλυπτο χώρο με φυτά, ένα
μικρό καφενείο και ελεύθερο διάδρομο /
μπαλκόνι σε κάθε όροφό της που οδηγεί
σε μία αστική τaráτσα, περιτριγυρισμένη
από ψηλά κτίρια.

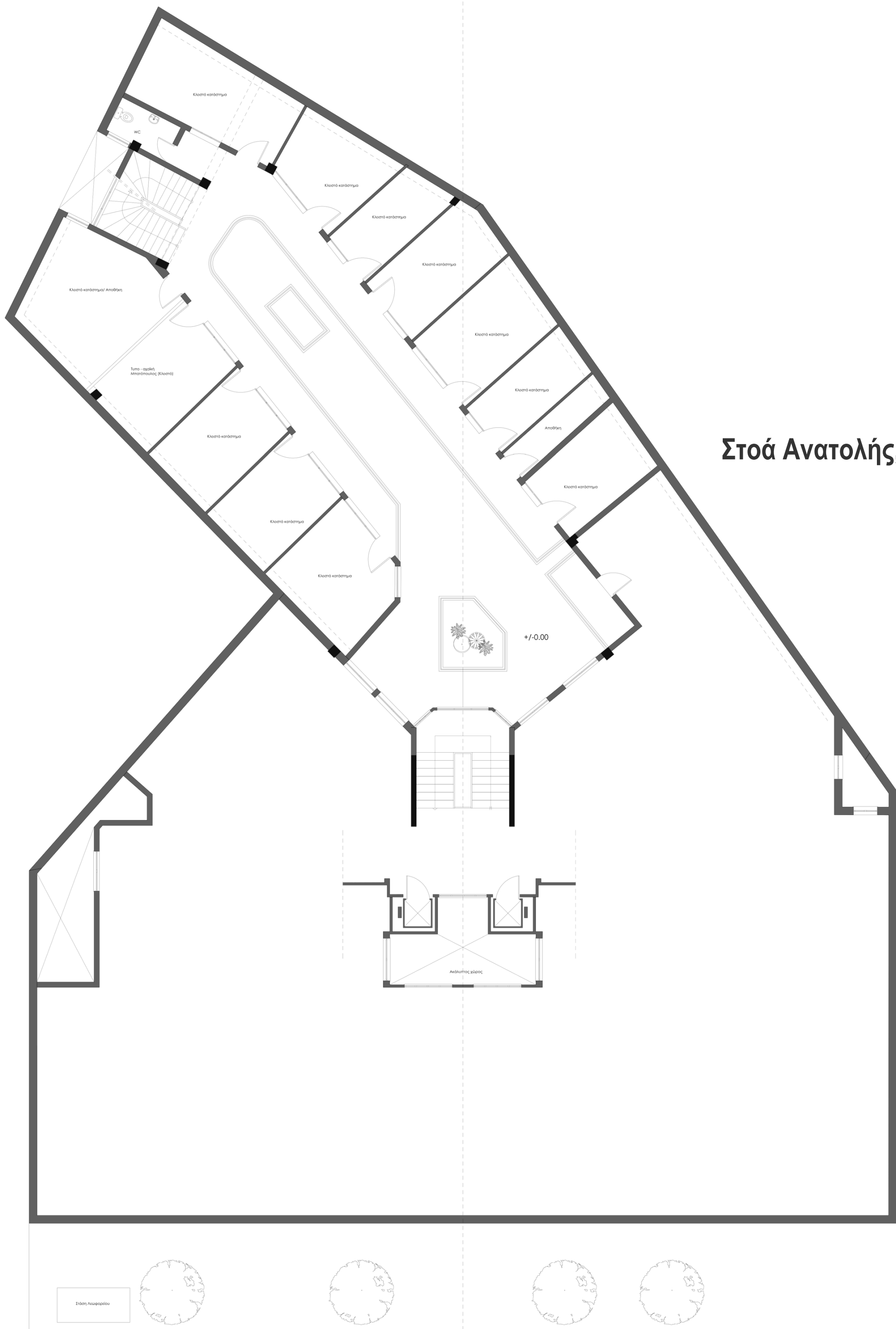
Παλιά συγκέντρωνε πλήθος
τυπογραφείων και σήμερα στεγάζει
μερικά από τα πιο μικρά μαγαζιά της
Αθήνας, το μέγεθος των οποίων δεν
ξεπερνά τα 2 τ.μ.

Σγουρίδη Μ., «Αθηναϊκές Στοές: Αρχιτεκτονικός
Αθηναϊκός Περίπατος». Atenistas (χ.η.).
https://atenistas.files.wordpress.com/2014/04/map_stoai.pdf

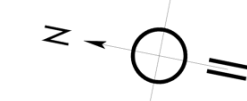
Φωτογραφίες: αριστερά: Ντάκουλα Ε.,
«Αθηναϊκές Στοές: τα αρχιτεκτονικά και
διακοσμητικά διαμάντια της πόλης». Athens Voice,
τ.845 (19/10/2022). Δεξιά: Γ. Γιαννούλη

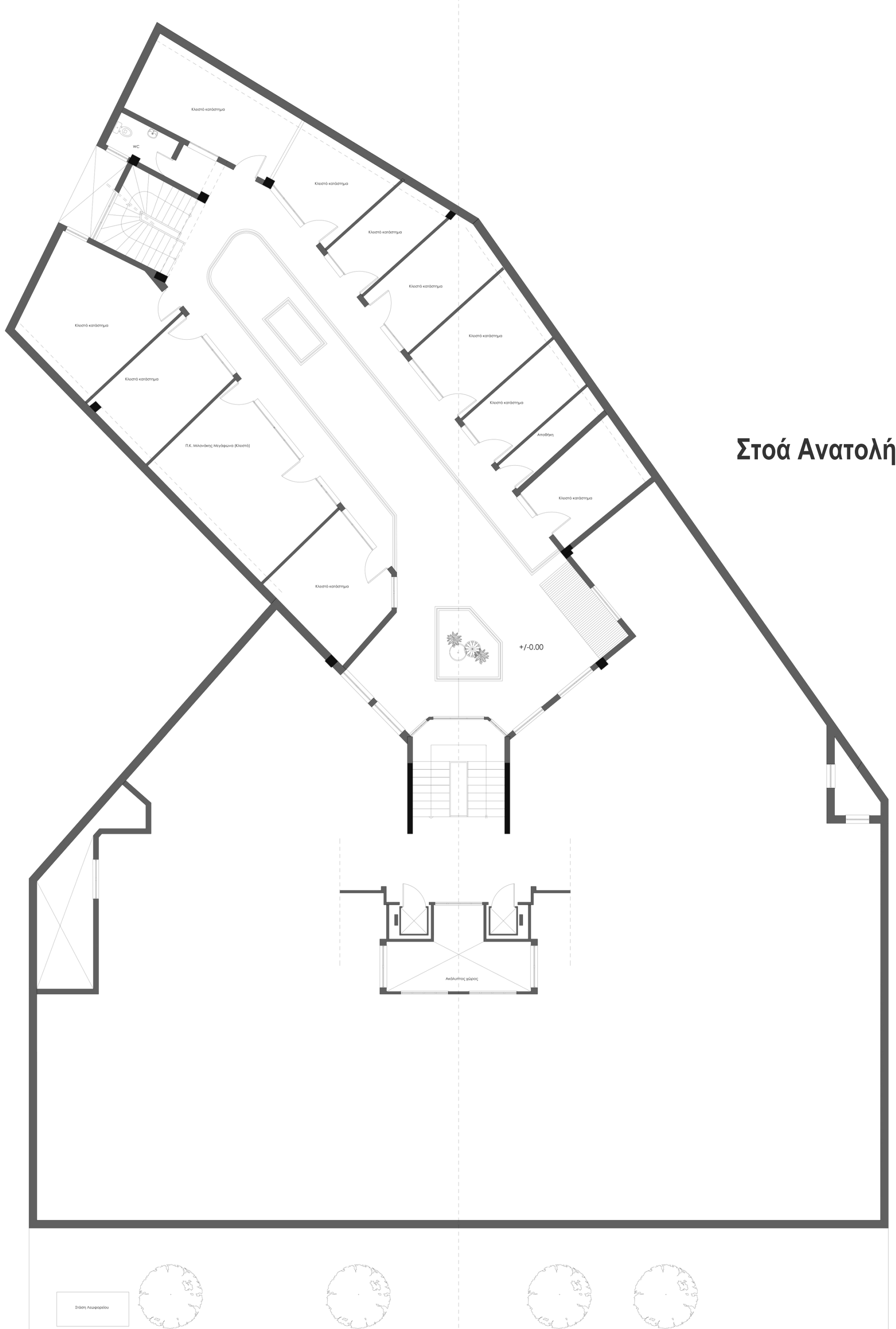

Στοά Ανατολής, κάτοψη Α Ορόφου

ΚΑΤΟΨΗ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΟΦΟΥ, ΣΤΟΑΣ

Στοά Ανατολής, κάτοψη Β ορόφου

Στοά Ανατολής, άποψη Ισογείου
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

Στοά Ανατολής, άποψη Ισογείου
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

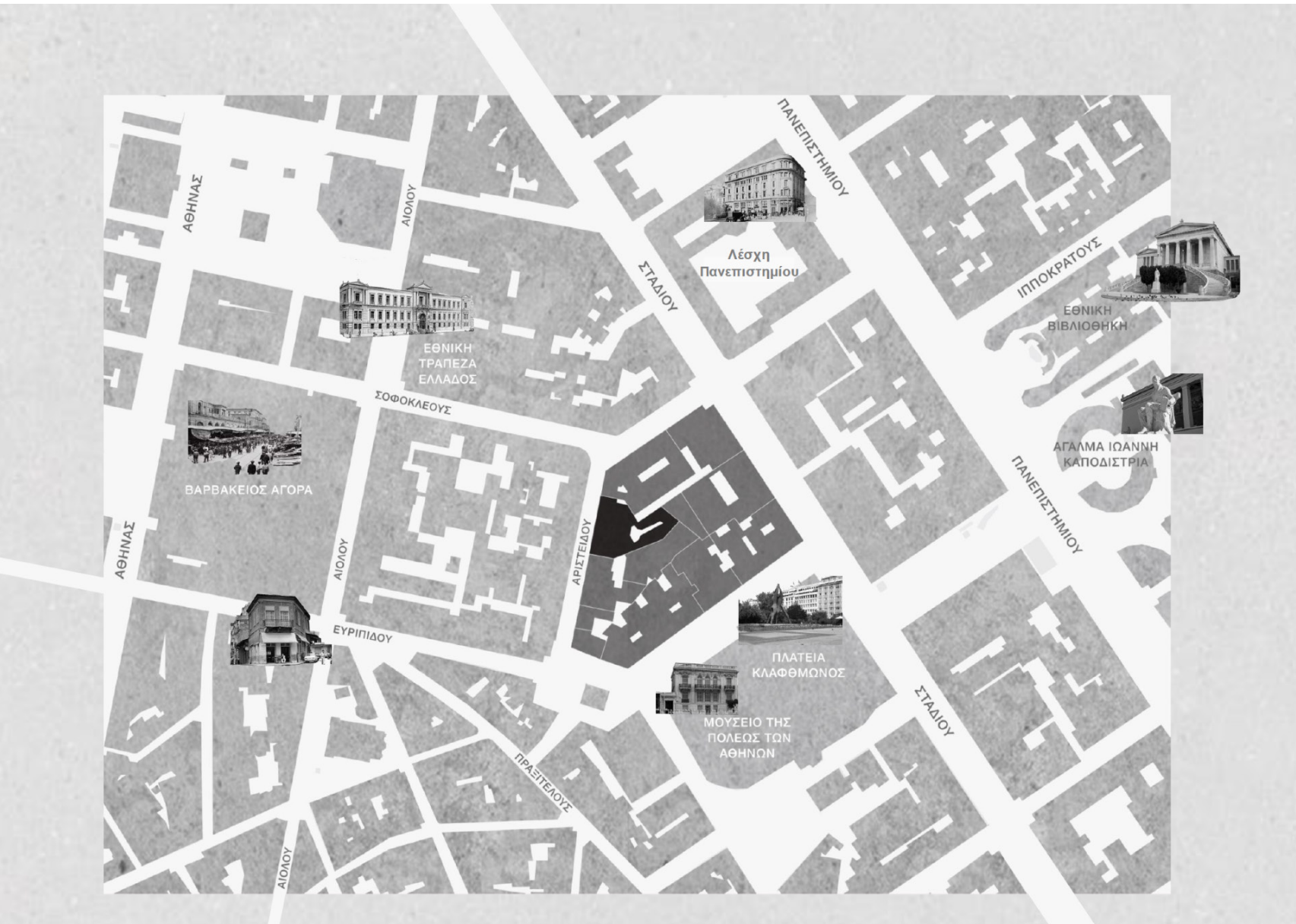
Στοά Ανατολής, Άποψη της εσωτερικής αυλής
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

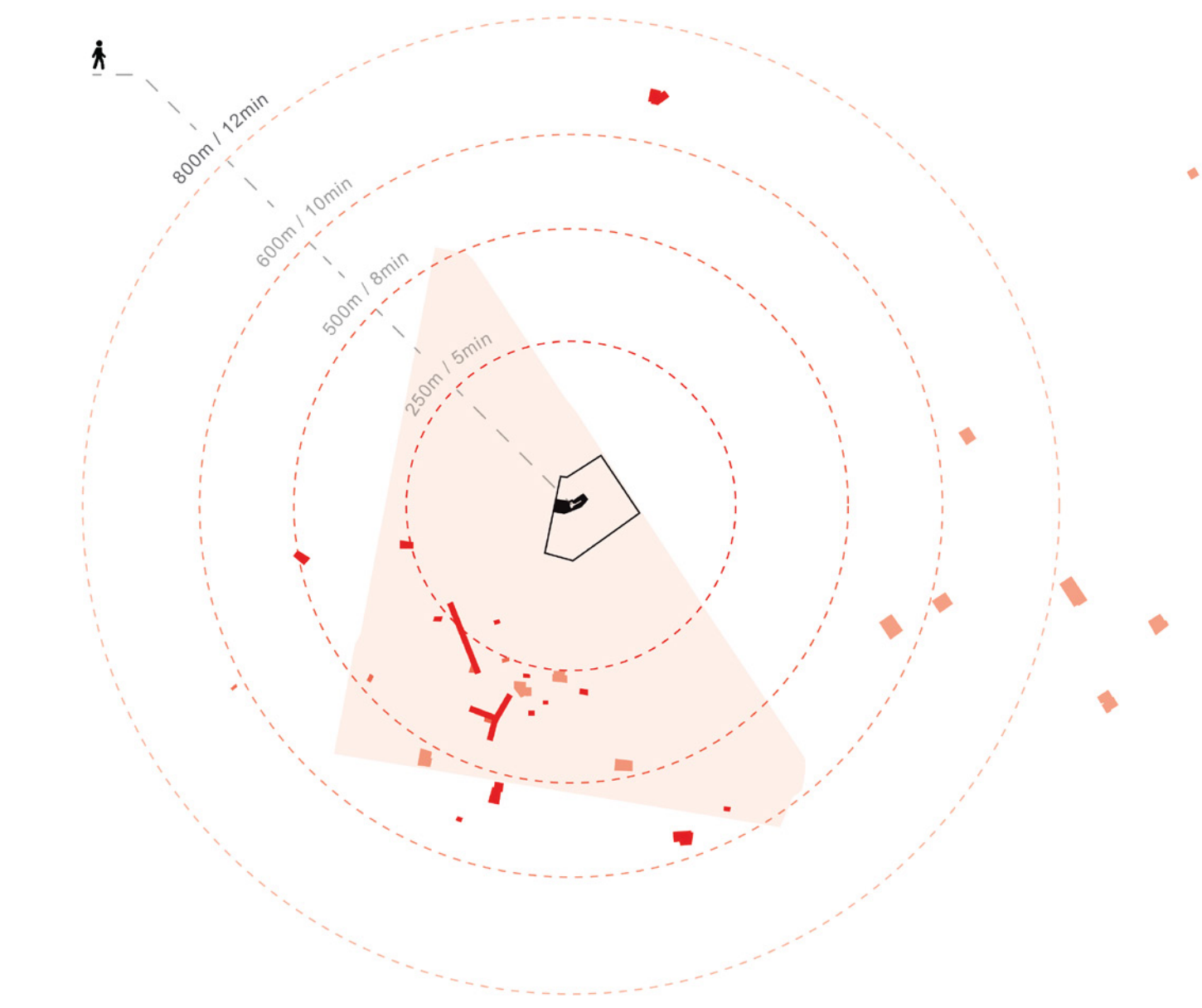
Στοά Ανατολής, άποψη Ορόφου προέκτασης
Φωτογραφία: Γ. Γιαννούλη

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΓΙΑ ΕΠΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

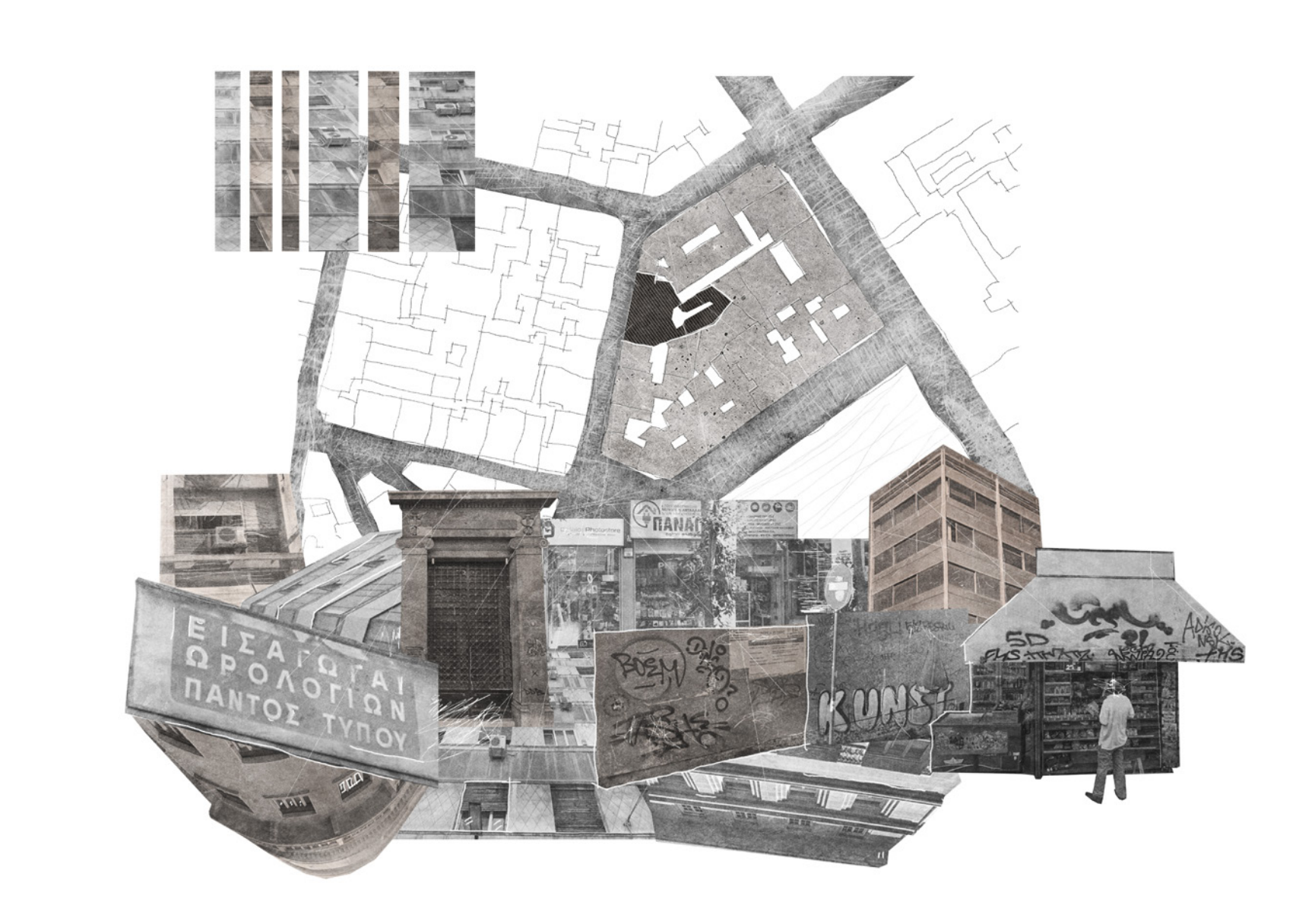
Πέμπτη 13/3

Φοιτητική Ομάδα: Ασμάτογλου, Τζεφελέκου, Χατζημανώλη

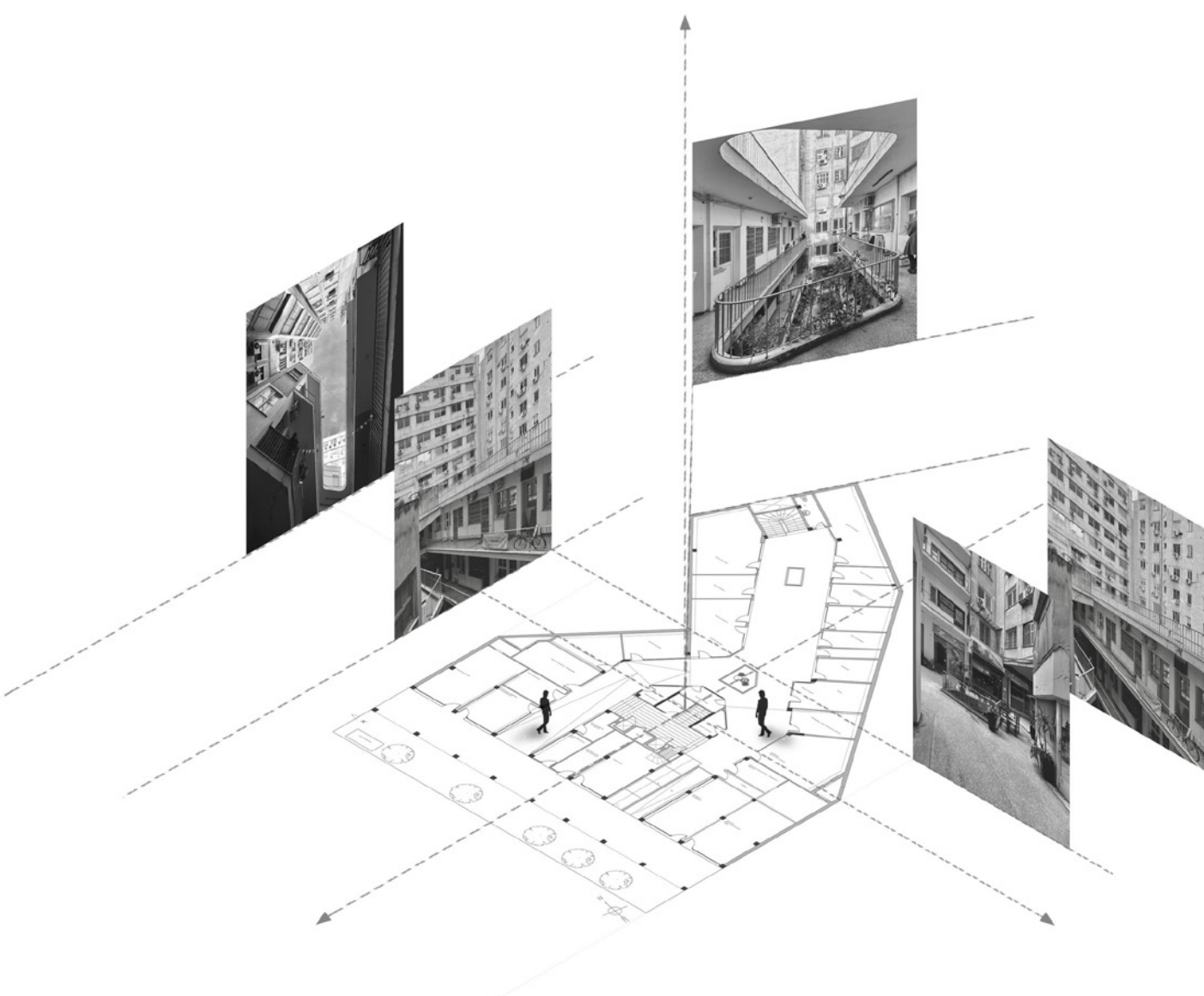
Φοιτητική Ομάδα: Καρβέλης, Κίτσαντάς, Λιόντος

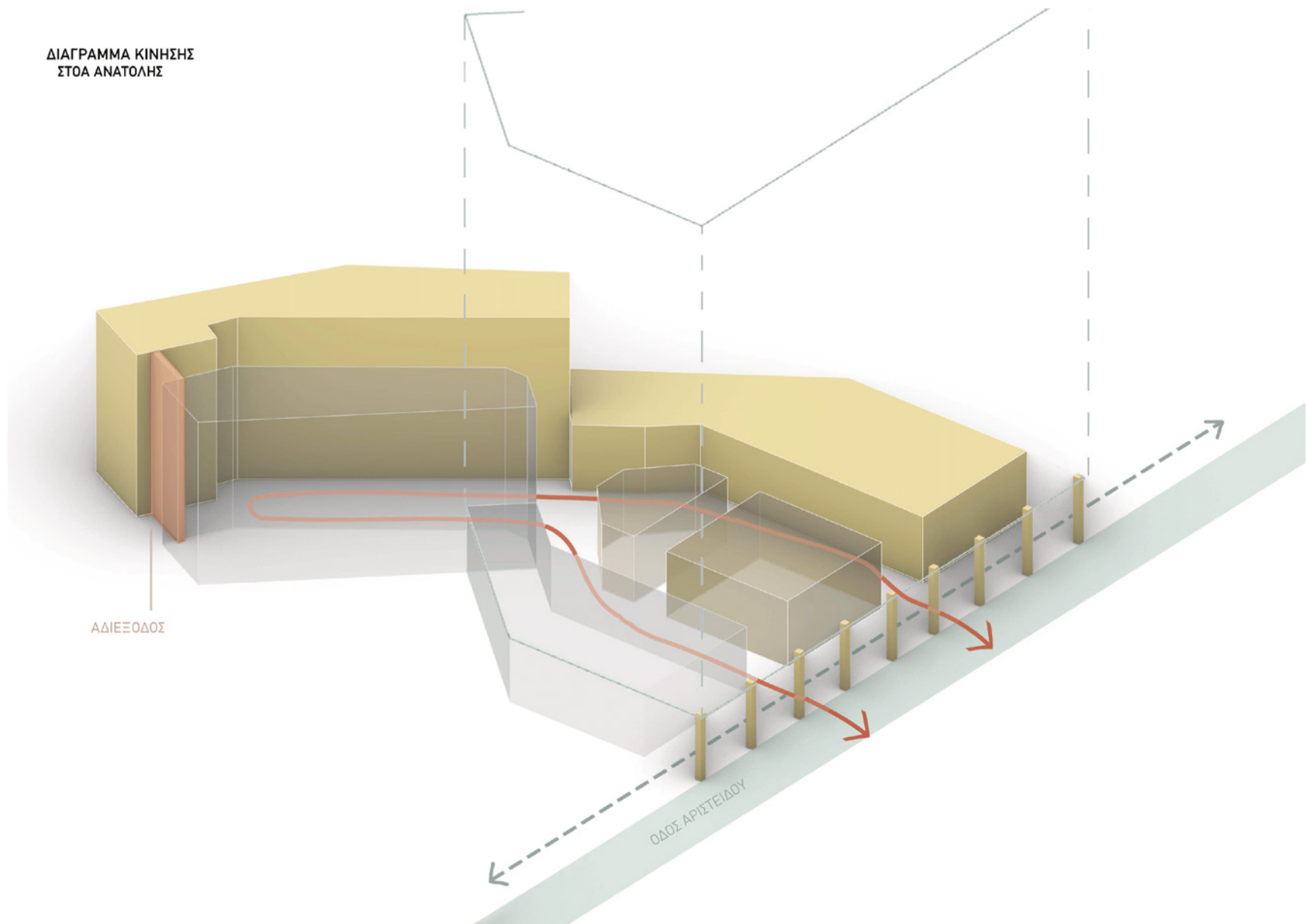
Φοιτητική Ομάδα: Ανδρώνη, Φακίνος

• Χαρτογραφηση και αναλυση περιοχης

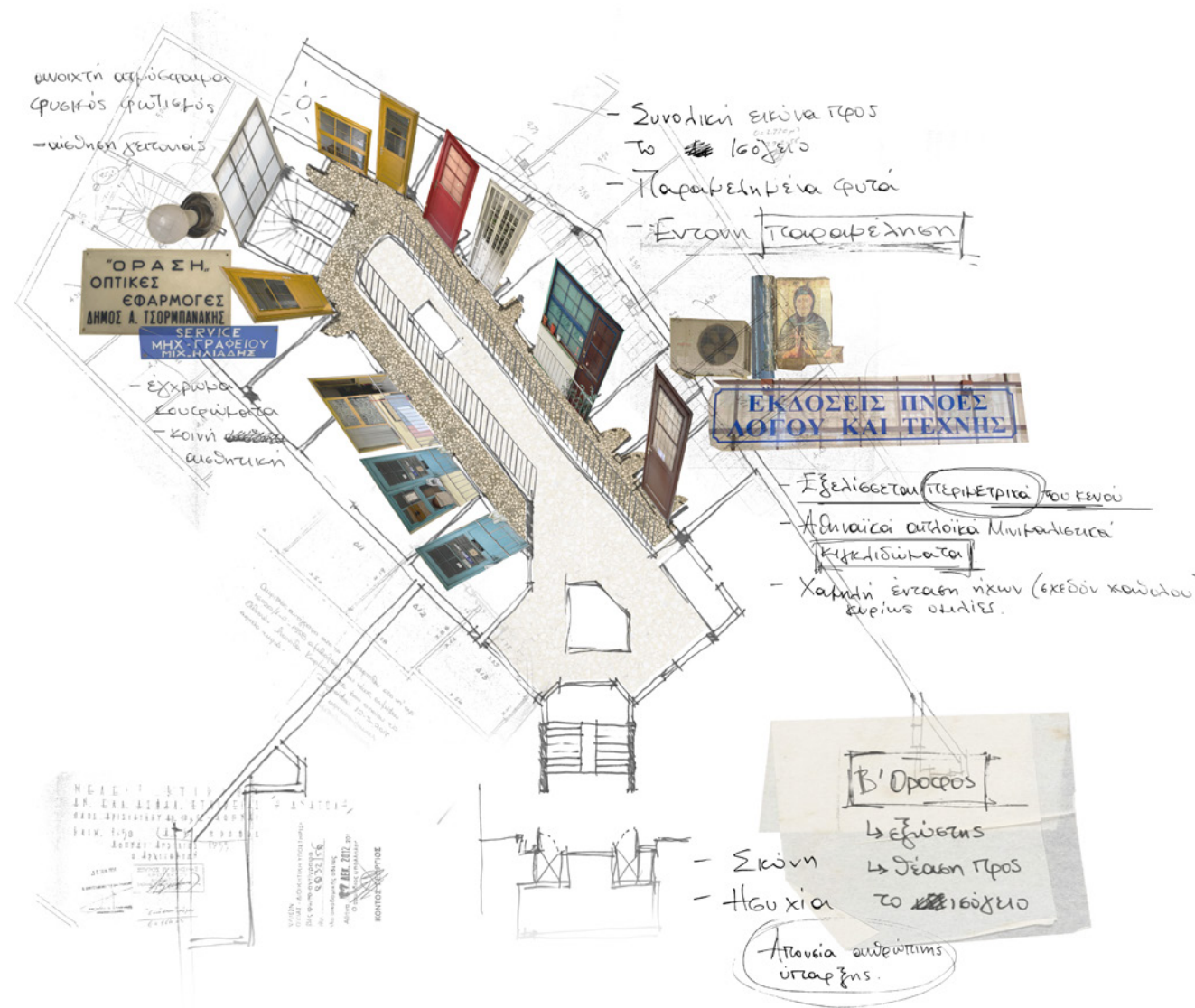
Δουλεψτε με χαρτες, διαγραμματα, κολλαζ, βιντεο και ό,τι άλλο εσεις θελετε. Προσπαθειστε να παρατηρησετε και να καταγραψετε πραγματα με κριτικη ματια, τοσο από την επιτοπια επισκεψη σας, οσο και από την βιβλιογραφικη ερευνα που θα κανετε. Προφανως είναι δουλεια εν εξελιξη, αλλα το υλικο σας για την ερχομενη Πεμπτη θα πρεπει να είναι σε ένα πολυ ικανοποιητικο επιπεδο παρουσιασης.

Φοιτητική Ομάδα: Ασμάτογλου, Τζεφελέκου, Χατζημανώλη

Φοιτητική Ομάδα: Λεχουρίτη, Πόπλλο, Τσαγκάρης

Φοιτητική Ομάδα: Ανδρώνη, Φακίνος

• Αναλυση οικοπεδου/στοας

Δουλεψτε με σχέδια, διαγραμματα, κολλαζ, βιντεο και ό,τι άλλο εσεις θελετε. Προσπαθειστε να παρατηρησετε και να καταγραψετε πραγματα με κριτικη ματια, τοσο από την επιτοπια επισκεψη σας, οσο και από την βιβλιογραφικη ερευνα που θα κανετε.

Σε ένα τετοιο περιπλοκο κτηριο, η χρηση αξονομετρικης απεικονισης ως υποβαθρο για διαγραμματα είναι μεθοδος εκλογης.

- **Παραδειγμα επανασχεδιασμου και επαναχρησης κτηριων με εσωτερικο αιθριο/ημιυπαιθριο χωρο και παράδειγμα σχετικό με την επιλεχθείσα χρήση**

Με οπτικοποιημενο τροπο, καντε την αναλυση των παραδειγματων, ομοιως με τα παραπανω.

- **Ιδεα για χρηση κτηριου**

Με βαση την αναλυση πεδιου, σκεφτειτε και προτεινετε καποιο προγραμμα για την επαναχρηση του κτηριου μελετης. Παρουσιαστε σχετικη αναλυση.